



Den Haag

# Actieplan Taal

Doorbreek de cyclus van laaggeletterdheid



# Voorwoord

Een tijdschrift lezen, surfen op het internet, een gesprek voeren met een dokter, of het begrijpen van een brief, zijn voor 1 op de 4 volwassenen geen vanzelfsprekendheden. Ze beheersen de taal onvoldoende om dit soort alledaagse dingen te kunnen doen. Hetzelfde geldt voor boeken die zij hun kinderen willen voorlezen of het helpen bij hun huiswerk. Stuk voor stuk gevolgen van laaggeletterdheid, waardoor meedoen in de samenleving ongeloflijk lastig is.

In sommige Haagse wijken kampt de helft van de Hagenaars en Hagenezen hiermee. Over de hele stad gezien, ligt het percentage uit het laatste landelijke onderzoek (2013) op 24 procent. Deze cijfers baren zorgen en zijn reden geweest om in het coalitieakkoord (2022-2026) extra geld uit te trekken om de strijd tegen laaggeletterdheid te versterken.

Met dit Actieplan Taal zetten we daarom in op het vergroten van de taalvaardigheden van alle inwoners. Als zoon van een lerares, prijs ik mij gelukkig dat lezen en schrijven dagelijkse kost waren. Helaas heeft niet elk kind een ouder of verzorger die zo'n omgeving kan bieden. En hoor ik, als wethouder onderwijs en jeugd, ook regelmatig verhalen op scholen van kinderen die thuis überhaupt geen boeken hebben. Dat is onacceptabel.

Lezen, schrijven en je goed kunnen uitdrukken zijn de sleutel tot communicatie, begrip en verandering. Taal is onlosmakelijk verbonden met ons dagelijks leven, waarmee we kansen kunnen pakken op school en op de arbeidsmarkt. Taal is belangrijk in alle levensfasen. Al tijdens de zwangerschap begint de taalontwikkeling in de hersenen van baby's. Als je taalvaardigheid toeneemt, groeit je zelfvertrouwen, is het makkelijker om een baan te vinden en ben je

beter in staat om je kinderen te helpen met school. Het gezin speelt een dan ook een cruciale rol in het doorgeven en stimuleren van taalontwikkeling. Daarom komen we met dit Actieplan Taal onder meer met extra inzet richting jonge gezinnen, om de cyclus van laaggeletterdheid te doorbreken.

Het Actieplan bouwt voort op, en sluit aan bij bestaand beleid op het gebied van taal en onderwijs. Zoals de Haagse Educatieve Agenda 2022-2026, de Voorschoolse educatie voor 2,5 tot 4 jarigen, de Volwasseneducatie en het gemeentebestuur ten aanzien van nieuwkomers. Dit betekent dat het Actieplan niet op zichzelf staat. Dat we verder gaan met de succesvolle interventies, en tegelijkertijd intensiveren en vernieuwen.

Ik wil alle betrokkenen bedanken die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van dit Actieplan. Samen hebben we de visie van een samenleving waarin taal centraal staat, omgezet in concrete acties. Ik kijk uit naar een vruchtbare samenwerking met alle partners in de stad. Voor een samenleving waarin laaggeletterdheid niet langer belemmerend is om mee te doen.

*Hilbert Bredemeijer*  
*Wethouder Onderwijs, Jeugd en Sport*

# Inleiding

Om zelfstandig, actief en met dezelfde kansen mee te kunnen doen in de samenleving is het van essentieel belang dat iemand kan lezen, schrijven en rekenen. Een grote groep (24%) van de volwassen Hagenaars heeft hier moeite mee en heeft ondersteuning nodig. De gevolgen van laaggeletterdheid en de omvang van dit probleem onderstrepen het belang van een integrale, intensieve aanpak. Samenwerking is een krachtig instrument om de betrokkenheid van burgers te vergroten en een samenleving te creëren waarin iedereen zich gehoord en vertegenwoordigd voelt.

In dit document beschrijven wij een aanpak die als doel heeft alle Hagenaars op het gebied van taal zelfstandig de mogelijkheid te geven om mee te doen in de samenleving. Om de cyclus van laaggeletterdheid te doorbreken, focust onze aanpak in het bijzonder op het gezin: het kind van 0-12 jaar en zijn ouders/verzorgers. Daarnaast blijven wij ook aandacht houden voor volwasseneducatie. We richten ons specifiek op 'taal', dat wil zeggen het leren lezen, spreken en schrijven van de Nederlandse taal.

## Een impuls voor de aanpak van laaggeletterdheid

Zoals aangekondigd in het coalitieakkoord 'Den Haag 2022-2026, Voor een stad die tegen een stootje kan' wil het college de aanpak van laaggeletterdheid een extra impuls geven en wordt er gestreefd naar kansengelijkheid voor alle Hagenaars. Dit komt tot uitdrukking in het Actieplan Taal waarbij we goedwerkende initiatieven die er al zijn versterken en we aan de slag gaan met nieuwe initiatieven.

Deze initiatieven hebben wij verdeeld in vier actielijnen:

1. Samen signaleren
2. Samen met ouders
3. Samen lezen
4. Samen aan de slag

De actielijnen worden in hoofdstuk 2 toegelicht. Om de aanpak extra kracht bij te zetten geeft het college een financiële impuls, startend met €1.500.000 in 2023 en oplopend tot €4.500.000 in 2026.

## De ambitie van het Actieplan Taal

We zetten in op directe taalontwikkeling en het vergroten van de kansengelijkheid van de Haagse burger. Wij gaan de cyclus van de laaggeletterdheid doorbreken door kinderen en hun ouders/verzorgers zo vroeg mogelijk in aanraking te laten komen met de Nederlandse taal. Wij verhogen het bereik van deze groep, zodat iedereen kan meedoen in de samenleving. Hiervoor is het belangrijk dat we in gesprek blijven met de doelgroep om te zorgen voor een passend aanbod.



Hoofdstuk 1

# Achtergrond



Dit hoofdstuk geeft inzicht in de achtergrond van het Actieplan Taal. We starten met een toelichting op 'de cyclus van laaggeletterdheid', gevolgd door enkele relevante cijfers en ontwikkelingen. Tot slot beschrijven we hoe het Actieplan Taal aansluit bij de gemeentelijke beleidskaders.

## De cyclus van laaggeletterdheid

In gezinnen waar de ouders laaggeletterd zijn en/of er thuis weinig of geen Nederlands wordt gesproken, is de kans driemaal zo groot dat bij de kinderen al op zeer jonge leeftijd een taalachterstand ontstaat. Zo ontstaat een cyclus van laaggeletterdheid. Bij anders-talige kinderen is er vaker een taalachterstand vergeleken bij hun Nederlandstalige leeftijdsgenoten. Dit komt doordat zij thuis minder aan de Nederlandse taal worden blootgesteld. Ouderbetrokkenheid kan een cruciale rol spelen bij het verminderen of voorkomen van een taalachterstand en later bij laaggeletterdheid.

### Het verhaal van Lisa.

Lisa is een meisje dat opgroeit in een taalarm gezin. Hierdoor ontdekt zij in verschillende fases van haar leven problemen. Dan krijgt Lisa zelf een dochter en begint de cyclus opnieuw.



Bekijk het filmpje over Lisa via de QR code.  
Bron: [www.stichtinglezenenschrijven.nl](http://www.stichtinglezenenschrijven.nl)

Daarnaast speelt onderwijs een belangrijke rol. Het begint met passend taalaanbod op de voorscholen, wat in bijzonder belangrijk is voor degenen met een dreigende taalachterstand. Ook in het primair onderwijs blijft het belangrijk om voldoende aandacht te besteden aan leesonderwijs. Dergelijke preventieve interventies zijn cruciaal om laaggeletterdheid te voorkomen.

Laaggeletterdheid heeft grote gevolgen. Wanneer informatie niet goed wordt begrepen, of wanneer mensen hun boodschap niet goed kunnen uiten en schaamte voelen om dit te doen is de kans groot dat mensen minder zelfredzaam, minder sociaal actief en minder gezond zijn dan geletterde mensen. Mensen vinden dan bijvoorbeeld minder snel een baan, hebben minder grip op geldzaken en hebben meer moeite om (digitaal) in contact te komen met de overheid. Dit is niet alleen vervelend voor de betrokkene, het kost de maatschappij veel geld. Hogere gezondheidskosten, uitgaven voor uitkeringen, lagere productiviteit van werkenden en gemiste belastinginkomsten zijn de grootste kostenposten. Daarom loont het om te investeren in de aanpak van laaggeletterdheid.



### Moeite met taal: Hoe zit het ook al weer?

**Taalachterstand:** een achterstand in de taalontwikkeling, opgelopen door interne problemen zoals ziekte, gehoorproblemen, een taalontwikkelingsstoornis of externe problemen zoals gebrekkig of onderbroken onderwijs, andere moedertaal, enz. Een taalachterstand kan de kans op laaggeletterdheid aanzienlijk vergroten.

**Laaggeletterdheid:** moeite hebben met taal, rekenen en/of digitale informatie. Mensen die laaggeletterd zijn beheersen niet het referentieniveau 2F van het Referentiekader Taal en Rekenen (eindniveau vmbo of mbo-2). Op kinderen tot 15 jaar is de term 'laaggeletterdheid' niet van toepassing; zij zijn namelijk nog bezig om het eindniveau van vaardigheden te verwerven. Inwoners met een verstandelijke beperking vallen niet binnen de doelgroep van laaggeletterden

**Analfabetisme:** Mensen die analfabeet zijn, zijn ongeletterd. Zij kunnen niet lezen en schrijven, in welke taal dan ook. Inwoners met analfabetisme of een verstandelijke beperking vallen niet binnen de doelgroep van laaggeletterden.

Bron: Begrippenlijst Laaggeletterdheid (basisvaardigheden.nl)

## Laaggeletterdheid en taalachterstand: cijfers en ontwikkelingen

In Den Haag is naar schatting 24% van de volwassenen laaggeletterd. Dit blijkt uit onderzoek van CINOP uit 2017. Dit percentage ligt beduidend hoger dan het landelijk gemiddelde voor Nederland van 12%. Ook ten opzichte van de andere steden in de G4 is het aandeel laaggeletterden in de gemeente Den Haag hoger.

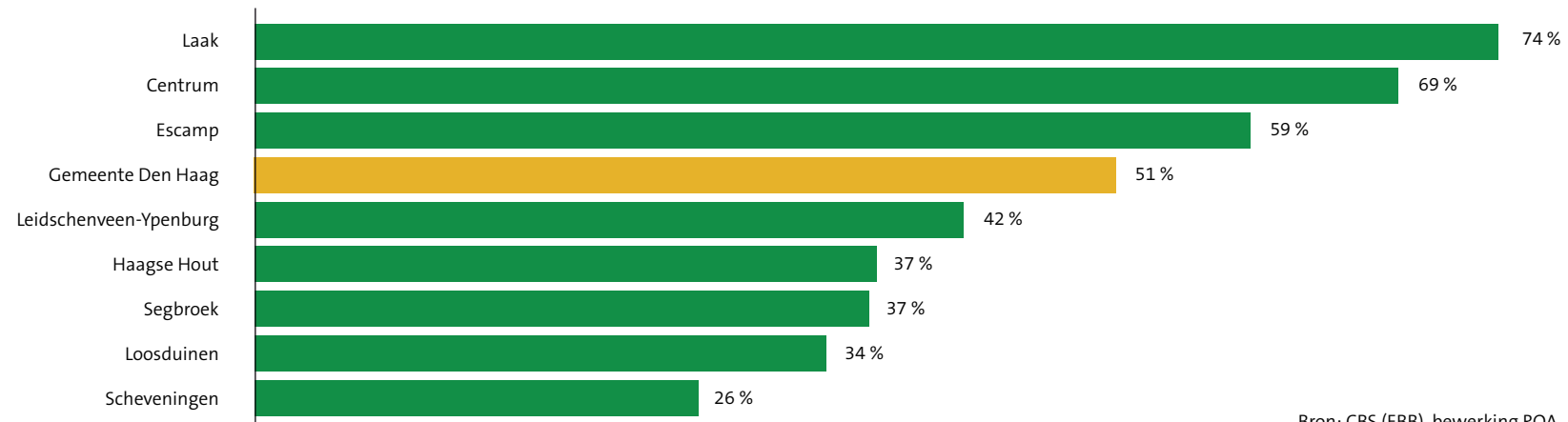
G4-gemeente	Inwonertal 16-65 jaar totaal	Geschatte ondergrens (absoluut)	Geschatte ondergrens (absoluut)	Geschat % laaggeletterden
Amsterdam	583.000	101.400	108.000	18%
Den Haag	347.000	81.700	86.500	24%
Utrecht	230.000	4.900	8.300	< 5%
Rotterdam	426.000	85.400	91.000	21%

Aantal laaggeletterden en percentage laaggeletterdheid per gemeente (bron: ROA)



Mogelijke verklaringen voor het hoge percentage laaggeletterden zijn de samenstelling van de bevolking naar herkomst en opleidingsniveau en het aandeel studenten dat hier woont. Het hogere aandeel migranten in Den Haag is een belangrijke reden waarom het percentage laaggeletterden in de gemeente Den Haag hoger ligt dan het gemiddelde in Nederland.

### Percentage migranten in de bevolking van 16 tot 65 jaar, gemiddelde 2010-2012, per stadsdeel



Bron: CBS (EBB), bewerking ROA

Landelijk gezien zijn er zorgen dat te weinig leerlingen in het basis-onderwijs het taal- en rekenniveau halen dat nodig is om zonder problemen de overstap naar het voortgezet onderwijs te maken. Dit blijkt uit De Staat van het Onderwijs 2023. Het percentage leerlingen dat het voortgezet onderwijs met onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal verlaat neemt toe. Voor hen is het lastiger om mee te komen in vervolgonderwijs.

VE-indicatie krijgen wordt ingeschat dat zij risico lopen op een (taal)achterstand. Vanaf 1 juli 2023 zullen kinderen uit Zuidwest en Laak automatisch een VE-indicatie krijgen. Daarnaast zal vanaf 1 januari 2024 voorschoolse educatie gratis worden voor alle doelgroepkinderen in Den Haag.

In Den Haag krijgt ongeveer de helft van de kinderen een indicatie voor voorschoolse educatie (VE). Bij kinderen die deze

## Gemeentelijk beleidskaders

Het Actieplan Taal staat niet op zichzelf. Het bouwt voort op en sluit aan bij bestaand beleid op het gebied van taal, onderwijs en inburgering. De basis van het beleid is de Haagse Educatieve Agenda 2022-2026 waarin de ambities voor het onderwijs voor de komende vier jaar zijn beschreven. Verder sluit het Actieplan Taal aan bij het beleidskader Voorschoolse educatie, het beleidskader Volwasseneducatie (Taalnota), de (herijking) nieuwkomers en beleidskader Haagse Inburgering.

## Beleidskader Voorschoolse educatie

Met het beleidskader Voorschoolse educatie (RIS309236) streeft de gemeente naar een hoge kwaliteit van het aanbod en een groot bereik van peuters. Door de inzet op toeleiding van deze kinderen naar voorschoolse educatie van goede kwaliteit, krijgen zij de mogelijkheid de Nederlandse taal eigen te maken en daarmee hun kansen voor een goede start in het onderwijs te vergroten. Het is van essentieel belang dat meer doelgroeppeuters bereikt worden met voorschoolse educatie om hen dezelfde kansen te bieden als ieder ander kind. Daarnaast geeft dit ouders de kans om zich te ontwikkelen en hun (arbeids)participatie of stappen daartoe te vergroten. Dit heeft een dubbel effect voor het gezin, waardoor het toekomstperspectief van het gezin als geheel verbetert.

Het beleidskader beschrijft het doel om in 2024 75% van de doelgroepkinderen deel te laten nemen aan de voorschoolse educatie en in 2026 90%. Een belangrijke ontwikkeling vanuit dit beleidskader is het plan om per 1 juli 2023 aan alle kinderen jonger dan 2,5 jaar in Den Haag Zuidwest en stadsdeel Laak automatisch een VE-indicatie toe te kennen. Met deze indicatie kunnen kinderen 16 uur per week naar de kinderopvang met voorschoolse educatie. Om voorschoolse educatie voor doelgroepkinderen toegankelijker te maken zal vanaf 1 januari 2024 voorschoolse educatie gratis zijn voor ouders van doelgroepkinderen in heel Den Haag.

**Doelgroeppeuter:** Ongeveer 50% van de Haagse kinderen tussen 2,5 en 4 jaar is doelgroeppeuter. De doelgroeppeuter is een peuter bij wie een (dreigende) achterstand is in taal en ontwikkeling. Deze achterstand wordt in eerste instantie gesignaleerd door het CJG.





## Beleidskader volwasseneducatie (Taalnota)

In juni 2021 presenteerde de gemeente Den Haag de Taalnota (RIS307986) en begin 2023 werd deze geëvalueerd (RIS314483). De Taalnota vormt het beleidskader rond volwasseneducatie, gericht op het terugdringen van het aantal volwassen Hagenaars dat moeite heeft met basisvaardigheden (taal, rekenen en/of digitale vaardigheden). De doelen waaraan we blijven werken zijn:

1. We bereiken meer laaggeletterde Hagenaars.
2. Meer Hagenaars krijgen in één keer een passend traject.
3. Betere samenwerking binnen de Haagse Taalketen.
4. Betere samenwerking binnen de gemeente.

Met aanvullende middelen zet de gemeente de komende jaren fors in op extra taalaanbod. We verruimen het reguliere aanbod van groepslessen op centrale locaties en in de wijken en verruimen het aanbod van alternatieve taalactiviteiten. Met deze activiteiten, die passen bij de behoefte van de doelgroep, verkleinen we barrières om deel te nemen aan taaltrajecten. We zetten in op een uitgebreider aanbod van o.a. taalmaatjes, taal oefenplekken, taal op de werkvloer en taallessen voor ouders in combinatie met kinderopvang voor hun kinderen. Met deze intensivering verwachten we meer laaggeletterde Hagenaars te bereiken. Ook de inzet op doorontwikkelingen in versterkte samenwerking binnen de Haagse taalketen (taalaanbieders, welzijnsorganisaties en de bibliotheek) en binnen de gemeente zal bijdragen aan duurzamer resultaat voor de deelnemer.

## (Herijking) nieuwkomersonderwijs

Een nieuwkomersleerling in het primair onderwijs is een kind in de leeftijd van 6 tot en met 12 jaar, afkomstig uit het buitenland, dat minder dan twee jaar Nederlandstalig onderwijs gevolgd heeft. In het voortgezet onderwijs bezoeken leerlingen (12 – 18 jaar) eerst een Internationale Schakelklas voordat ze de overstap maken naar het reguliere onderwijsprogramma. Ook in de voorschoolse educatie starten kinderen die nieuw in Nederland zijn met het leren van de Nederlandse taal. Het gaat hierbij om kinderen van asielzoekers, statushouders, arbeidsmigranten en kennismigranten. Na de eerste opvangfase in het primair onderwijs, waar intensief NT2 onderwijs wordt gegeven, moet er aandacht blijven voor taalontwikkeling. Kinderen die vanuit het nieuwkomersonderwijs doorstromen naar reguliere klassen hebben verlengde taalondersteuning nodig om mee te kunnen komen en om een uitstroomniveau te bereiken dat aansluit bij hun cognitieve vaardigheden. Op dit moment vindt er een herijking plaats van het nieuwkomersonderwijs in het primair onderwijs. Hierbij gaat o.a. extra aandacht uit naar deskundigheidsbevordering op het gebied van NT2 en cultuur- en trauma-sensitief lesgeven.



## Beleidskader Haagse inburgering

Op 1 januari 2022 is de nieuwe Wet inburgering (Wi2021) ingegaan. Met deze wet hebben gemeenten de regie gekregen over het inburgeringstraject. De wet maakt onderscheid tussen twee doelgroepen: statushouders en gezins- en overige migranten (hierna: gezinsmigranten). Beide groepen worden begeleid door de gemeente. Het belangrijkste onderscheid is dat gezinsmigranten zelf hun inburgeringsonderwijs kiezen en kopen en dat statushouders gebruik maken van door de gemeente ingekocht taal-aanbod. De Haagse inburgering is erop gericht om alle inburgeraars volwaardig mee te laten doen in de Haagse samenleving op het voor hen hoogst haalbare niveau.

## Statushouders

Statushouders krijgen een duaal aanbod van werk en taallessen. Er wordt op deze manier ook taal in de praktijk geleerd. Het bereiken van taalniveau B1 is het uitgangspunt. Hierbij wordt rekening gehouden met wat iemand kan en nodig heeft. Er wordt gewerkt met drie wettelijke leerroutes en één Haagse leerroute. Hieraan vooraf wordt het Plan Inburgering en Participatie (PIP) opgesteld waarin op basis van het profiel van de inburgeraar een aanbod en advies wordt gedaan met betrekking tot onder andere de leerroute. Gedurende de PIP termijn wordt bekeken aan welke leerroute een inburgeraar kan deelnemen op basis van zijn capaciteiten.

## Gezinsmigranten

Gezinsmigranten kunnen ook gebruik maken van het ingekochte aanbod voor statushouders. Deze groep bekostigt haar eigen onderwijs. Er is een convenant met negen taalpartijen om de kwaliteit van het onderwijs te borgen. En er wordt aan de start van hun

inburgeringstraject twee keer een bezoek gebracht aan de Bibliotheek en/of het Taalhuis. Het Taalhuis adviseert, waar nodig, de inburgeraar ook naar passend aanbod.

## Verschillende leerroutes:

- De B1-route: dit is een route voor taal en (vrijwilligers)werk. De B1 route combineert het leren van de Nederlandse taal met (vrijwilligers)werk. Inburgeraars halen zo snel mogelijk, maar uiterlijk binnen 3 jaar, taalniveau B1.
- De onderwijsroute: deze route is vooral voor jongeren. Zij leren de Nederlandse taal op B1-niveau of hoger. De onderwijsroute is gericht op het behalen van een erkend Nederlands onderwijsdiploma. Inburgeraars worden na een taalschakeltraject zo snel mogelijk doorgeleid naar een Nederlandse opleiding op mbo, hbo of wo niveau.
- De zelfredzaamheidsroute: deze route is voor inburgeraars waarvoor de overige routes niet haalbaar zijn. Zij leren de Nederlandse taal op een lager niveau (A1). De verwachting is dat zij het A2 niveau niet binnen 3 jaar kunnen halen. De inburgeraars in deze groep worden voorbereid om mee te doen aan de Nederlandse samenleving. Er wordt daarom veel tijd besteed aan praktische (taal)vaardigheden, activering en participatie.
- De Haagse B1-entree-route: deze route is bedoeld voor inburgeraars voor wie de onderwijsroute qua niveau en snelheid te hoog ligt, maar die wel de ambitie hebben om in te stromen in een entree-opleiding. Het doel van deze leerroute is dat inburgeraars zo snel mogelijk, maar maximaal binnen 3 jaar, een taalschakeldiploma mbo halen. In deze periode halen zij ook hun inburgeringsdiploma op B1 of eventueel A2 niveau.

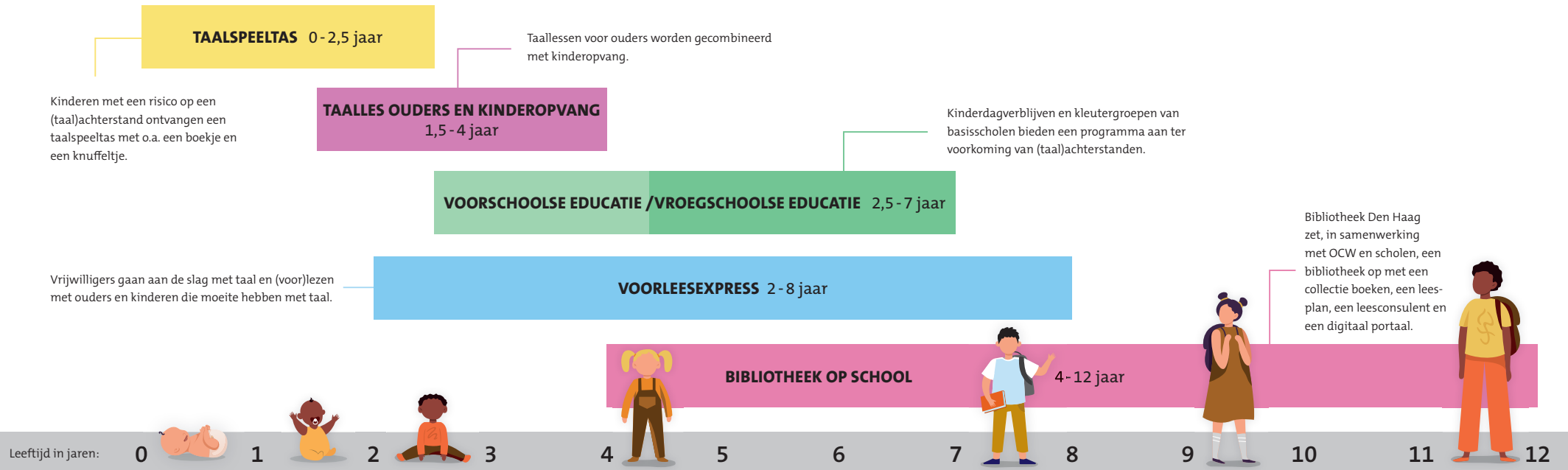


## Hoofdstuk 2

# Passende interventies bij vier actielijnen



In dit hoofdstuk maken wij inzichtelijk welke taalaanbod er is middels twee visuals. En beschrijven wij met welke vier actielijnen wij de komende jaren aan de slag gaan. Onderstaand figuur geeft een overzicht van bestaande en nieuwe interventies vanuit onderwijs en jeugd gericht op kinderen in verschillende leeftijdsfasen tussen de 0 en 12 jaar.



Voor ouders is een actieve rol weggelegd.

De figuur hieronder laat zien welke interventies vanaf 13 jaar aangeboden worden.

**BIBLIOTHEEK OP SCHOOL**  
12 -18 jaar

Bibliotheek Den Haag zet, in samenwerking met OCW en scholen, een bibliotheek op met een collectie boeken, een leesplan, een leesconsulent en een digitaal portaal.

**Educatief Aanbod**

**GROEPSLES NEDERLANDSE TAAL, REKENEN EN DIGITALE VAARDIGHEDEN** 18+

Lesaanbod alfabetisering en niveauverhoging NT1 en NT2 door beroepskrachten op de centrale locatie en in de wijk.

**TAALLES VOOR KWETSBARE EN PRIORITAIRE DOELGROEPEN** 18+

Laagdrempelig lesaanbod door getrainde vrijwilligers.

**GROEPSLES IN DE WIJK** 18+

Laagdrempelige kennismaking met taalles in de wijken bij o.a. CJG, wijkcentra, scholen en bibliotheken.

**VERSTERKEN DIGITALE VAARDIGHEDEN** 18+

Lessen digitale vaardigheden geïntegreerd in taallessen en het beschikbaar stellen van (oefen)materiaal.

**TAAL IN DE BUURT** 18+

Maatschappelijke organisaties bieden NT2 lessen en/of conversatielessen aan.

**TAALMAATJES** 18+

Het oefenen van Nederlands spreken met een vrijwilliger.

**TAALSTAGES/ TAALTOEFENPLEKKEN** 18+

Vrijwilligersplekken waar deelnemers werken aan hun taalvaardigheid en hun netwerk vergroten.

**TAALBEHOUD** 18+

Laagdrempelige NT2 taalactiviteiten voor behoud huidig taalniveau en doorstroom naar (participatie)activiteiten.

Leeftijd in jaren: 12

14

16

18 jaar en ouder

**Niet-educatief aanbod**

**DOE WEER MEE WERVINGSCAMPAGNE** 18+

Regionale campagne die inzet op het werven van deelnemers, met focus op NT1, middels directe wervingsactiviteiten en indirecte werving via toeliders.

**SAMENWERKING BINNEN DE HAAGSE TAALKETENANPAK** 18+

Samenwerking van partners in de Haagse taalketen gericht op het vergroten van het bereik, het verwijzen naar passend (taal)aanbod en bevorderen van doorstroom naar vervolgaanbod.

## Overig taalaanbod

Het taalaanbod in Den Haag is meer dan alleen Actieplan Taal. De aanpak van taalachterstanden en laaggeletterdheid vliegen we vanuit verschillende invalshoeken aan.

Bibliotheek Den Haag is een belangrijke partner, die op eigen initiatief interventies aanbiedt voor taalbevordering. In ieder stadsdeel is ten minste een bibliotheek gevestigd waar bewoners op een laagdrempelige manier gebruik kunnen maken van het stadsbrede taalaanbod:

Scan de QR code voor het aanbod van het Taalhuis Den Haag:



Bron: taalhuisdenhaag.nl

De Haagse inburgering is erop gericht om alle inburgeraars (statushouders en gezinsmigranten en overige migranten) volwaardig mee te laten doen in de Haagse samenleving op het voor hen hoogst haalbare niveau. Er is een uitgebreid taalaanbod voor inburgeraars:

Scan de QR-code voor meer informatie over het taalaanbod voor inburgeraars.

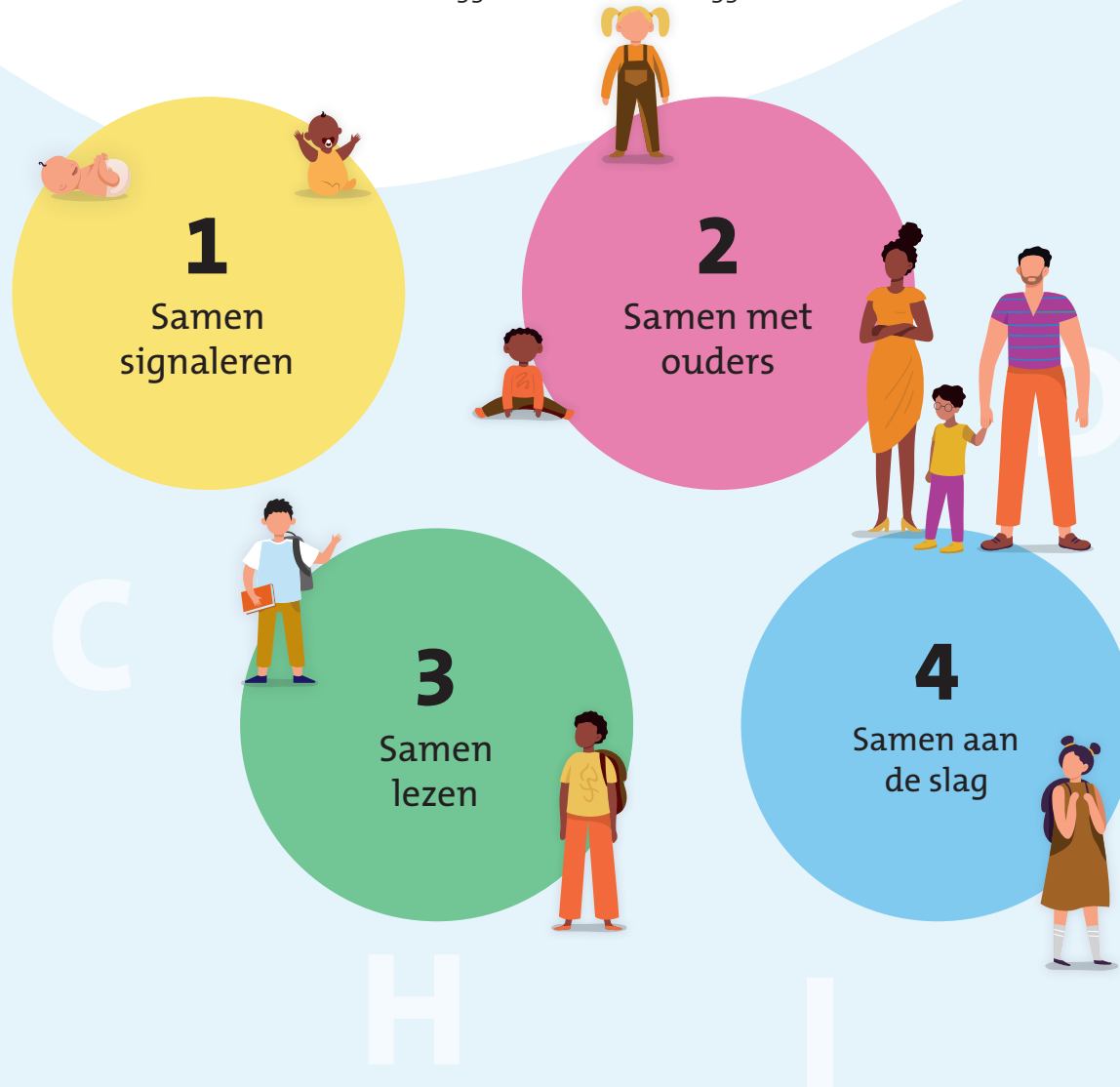


Bron: document Implementatie Haagse Inburgering



Met dit Actieplan Taal leggen we tot minimaal 2026 focus op het inzetten van passende interventies voor vier actielijnen waar ook extra financiële middelen naar toe gaan: **1) Samen signaleren;** **2) Samen met ouders;** **3) Samen lezen;** **4) Samen aan de slag.** Deze actielijnen versterken elkaar en waar relevant leggen we

de verbinding tussen actielijnen. Per actielijn beschrijven we waarom we hiermee aan de slag gaan en welke interventies er worden uitgevoerd. Deze actielijnen zijn op basis van de uitkomsten van door de gemeente uitgevoerd onderzoek naar het bereik van laaggeletterden.





## Actielijn 1: Samen signaleren

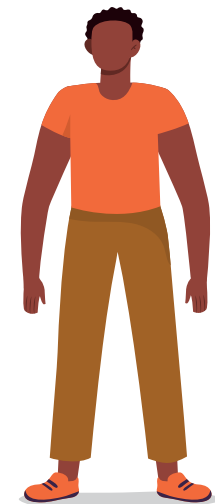
### Waarom samen signaleren?

In het RIVM rapport 'Signaleren van taalachterstanden door de Jeugdgezondheidszorg (JGZ)' wordt het belang van tijdig signaleren van taalontwikkelingsstoornissen benadrukt. Ook wordt stilgestaan bij het feit dat vroege verstoringen van de taalontwikkeling voorlopers kunnen zijn van latere taal- en leerstoornissen. Verder heeft een achterstand in de taalontwikkeling daadwerkelijke gevolgen voor het gedrag en de kwaliteit van het leven van het kind

### Waar gaan we mee aan de slag?

- **Taalontwikkelstoornis (TOS):** Er moet meer kennis over TOS aanwezig zijn in de kinderopvang en het onderwijs. Wij gaan aan de slag met het informeren en opleiden van pedagogisch medewerkers en leerkrachten om jonge kinderen met vermoedens van een taalontwikkelstoornis (TOS) te signaleren en te verwijzen naar een behandelaar. Wij starten hiermee op vier basisscholen in Moerwijk en breiden dit vanuit daar uit naar de wijken die dit het hardst nodig hebben.
- **Spel aan Huis:** Spel aan Huis is een preventief programma voor gezinnen met kinderen in de leeftijd van 1,5 t/m 7 jaar, waarbij een spelbegeleider (studenten) aan huis komt. Door de coördinator, degene die gezinnen en begeleiders aan elkaar koppelt, een betaalde functie te laten zijn, gaan we het bereik vergroten. Op korte termijn betekent dit dertig extra gezinnen. We bouwen uit totdat iedereen die dat wil gebruik kan maken van deze dienst.

Een taalontwikkelingsstoornis (TOS) is een neurocognitieve ontwikkelingsstoornis. Dit betekent dat taal in de hersenen minder goed wordt verwerkt. Een kind met een TOS heeft bijvoorbeeld grote moeite met praten en/of het begrijpen van taal. Uit onderzoek blijkt dat 7% van de kinderen op een basisschool heeft TOS. Dat wil zeggen dat in een groep van 30 kinderen, 2 kinderen een TOS hebben.



## Actielijn 2: Samen met ouders

### Waarom samen met ouders?

Ouders en verzorgers vervullen een essentiële rol in de (taal)ontwikkeling van hun kinderen, vooral wanneer kinderen nog jong zijn. Het kan noodzakelijk zijn om handvatten te bieden zodat ouders de (taal)ontwikkeling beter kunnen stimuleren. Maar ook om hen te stimuleren zélf aan de slag te gaan met hun eigen taalvaardigheid zodat ze met meer vaardigheid en zelfvertrouwen hun kind(eren) kunnen helpen. Daarom zetten wij in op zowel de ouder als het kind in het doorbreken van de cyclus van laaggeletterdheid.

### Waar gaan we mee aan de slag?

- **Taalles en kinderopvang:** We continueren en verstevigen de interventie waarbij taallessen voor ouder(s)/verzorger(s) worden gecombineerd met kinderopvang. Wij zetten dit initiatief in Moerwijk door en bouwen dit jaar uit naar tien groepen verspreid over de stad waarbij onze aandacht uitgaat naar de stadsdelen waar dit het hardst nodig is. Waaronder Escamp, Laak en Centrum.
- **Stimuleren ouderbetrokkenheid:** We starten met het organiseren van vier stadsbrede trainingen. Dit breiden wij uit naar twee trainingen per stadsdeel per jaar. In de training leren ouders om hun kind te ondersteunen tijdens de schoolcarrière van het kind. Zo leren ouders bijvoorbeeld om hun kind te ondersteunen bij het maken van huiswerk of om het kindvolgsysteem wat op school gebruikt wordt te kunnen lezen.

## Actielijn 3: Samen lezen

### Waarom samen lezen?

Wie leest, heeft de wereld aan zijn voeten. Lezen en voorlezen stimuleert de taal- en leesontwikkeling van kinderen en het draagt bij aan het vergroten van de kansen die zij op school en in de samenleving krijgen. Lezen verruimt ons denken, leert ons om anderen beter te begrijpen en vergroot ons welzijn. Daarom is aandacht voor leesplezier en leesbevordering essentieel. Door het stimuleren en faciliteren van lezen en voorlezen willen wij bijdragen aan de taal- en leesontwikkeling van kinderen en hun ouders. Het is belangrijk om zo jong mogelijk te beginnen met taal en lezen.

### Waar gaan we mee aan de slag?

- **BoekStart:** Het is belangrijk voor de leesontwikkeling van kinderen om thuis boeken te hebben. Ouders kunnen een koffertje met een boek en informatie over voorlezen ophalen bij Bibliotheek Den Haag inclusief gratis lidmaatschap. Er wordt nader verkend of en hoe Boekstart in de Kinderopvang vorm kan krijgen in Den Haag waarbij te denken valt aan een bibliotheekje, een leesconsulent en voorleesuurttjes. Voor de doelgroep van de voorschoolse educatie biedt Bibliotheek Den Haag al een programma, inclusief methodes als de Voorleesvogel.
- **De VoorleesExpress:** Vrijwilligers gaan aan de slag met taal en (voor)lezen met ouders en kinderen die moeite hebben taal. Net zoals bij Spel aan Huis willen wij meer coördinatoren werven om te zorgen dat er meer gezinnen kunnen deelnemen. Dit eerste jaar bereiken we daarmee veertig extra gezinnen en bouwen het verder uit.



- **De Bibliotheek op school:** Idealiter komen kinderen op school niet alleen in aanmerking met schoolboeken, maar ook met leuke en inspirerende verhalen. In samenwerking met Bibliotheek Den Haag worden er collecties boeken, een leesplan, een leesconsulent en een digitaal portaal naar de Haagse scholen gebracht. Dit jaar starten we op 36 Haagse basisscholen en drie vmbo-scholen. Daarna breiden we dit over de stad uit.
- **Boekenpakketten bij de voedselbank:** Om iedereen te bereiken, gaan we ook boeken aanbieden bij de Haagse uitgiftepunten van de Voedselbank.



## Actielijn 4: Samen aan de slag

### Waarom samen aan de slag?

In het coalitieakkoord staat beschreven dat we focus aanbrengen door projecten waar mogelijk te bundelen en meer in samenhang aan te sturen. Financieringsstructuren mogen hierbij geen belemmering vormen en indien nodig kunnen geldstromen worden samengevoegd. In de HEA 2022-2026 wordt als een van de doelstellingen genoemd dat de samenwerking tussen partijen binnen de Haagse Taalketen en binnen de gemeente wordt verbeterd. Met deze actielijn sluiten we bij deze doelstelling aan.

### Waar gaan we samen mee aan de slag?

- **Deelname aan Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid:** De gemeente Den Haag is voorloper in haar gezinsaanpak ten aanzien van laaggeletterdheid. De gemeente Den Haag neemt deel aan de uitrolfase van 'De gezinsaanpak van laaggeletterdheid' van Stichting Lezen en Schrijven. Hierdoor halen we expertise en ervaringen binnen, die we benutten bij de uitvoering van dit Actieplan.
- **Integrale preventieaanpak:** In het coalitieakkoord is de integrale preventieaanpak één van de onderwerpen uit de opgave Bestaanszekerheid en Kansengelijkheid. Samen met collega's vanuit verschillende diensten en beleidsterreinen werken we samen aan deze aanpak. Dit houdt in dat we bestaanszekerheid, kansengelijkheid en gezondheid willen verbeteren voor alle inwoners van Den Haag. We willen niet dat problemen en patronen van generatie op generatie worden overgedragen. Door problemen tijdig te signaleren willen wij voorkomen dat de problemen groter worden. Het beste om dat te doen is in de omgeving van mensen. De gemeente werkt daarom samen met hulpverleners, vrijwilligers en organisaties in de stad. Als een inwoner hulp krijgt, kijken we naar het grotere geheel en proberen we de verbinding tussen verschillende projecten te leggen.

## Hoofdstuk 3

# Evaluëren en leren



Taalachterstanden en laaggeletterdheid zijn een complex probleem in de samenleving. Het speelt niet alleen bij nieuwkomers die de Nederlandse taal nog moeten leren, maar ook bij Hagenaars die hier al heel hun leven wonen. Om inzicht te krijgen in het percentage laaggeletterden en het bereik van deze groep is onderzoek nodig.

Toonaangevende onderzoek naar laaggeletterdheid is het meest recente PIAAC-onderzoek van 2012. Dit is een grootschalig internationaal onderzoek naar essentiële vaardigheden die mensen gebruiken voor het begrijpen, analyseren en benutten van informatie in het dagelijks leven en op het werk. Het geeft inzicht in hoe het is gesteld met de taal- en rekenvaardigheden en het probleemoplossend vermogen.

Het PIAAC onderzoek wordt eens in de tien jaar uitgevoerd. In 2022 is de nieuwe studie gestart en de publicatie van de resultaten wordt in 2024 verwacht. De nieuwste inzichten uit dit onderzoek gebruiken wij voor de aanscherping van de ambities van dit Actieplan.

### **Samen evalueren en bijstellen**

- Samen met de partners die betrokken zijn bij de uitvoering van dit Actieplan Taal, wordt het bereik van de interventies bijgehouden. Daarnaast wordt eens per jaar gekeken of nieuwe (wetenschappelijke) en praktijkgerichte kennis vraagt om aanscherpingen op ambitie- en interventieniveau. We rapporteren jaarlijkse de voortgang.
- Ter voorbereiding op het maken van dit Actieplan zijn alle Haagse Taalinterventies geëvalueerd waarbij vastgesteld is dat de interventies de doelgroep bereiken, maar dat er ook nog winst te behalen valt. Het aanbod sluit aan bij de wensen en behoefte van de doelgroep.

### **Onderzoek naar opbrengsten**

- In 2023 hebben we onderzoek laten uitvoeren via de Kennisrotonde (NRO) met als onderzoeksvraag: 'Wat zijn effectieve manieren om laaggeletterde ouders met jonge kinderen te bereiken om deel te nemen aan activiteiten om de taalvaardigheden van deze ouders te vergroten?' De resultaten van dit onderzoek zijn meegenomen bij het opstellen van dit Actieplan.
- We laten zelf onderzoek uitvoeren wanneer dit van toegevoegde waarde is voor de actielijnen uit het actieplan. Denk hierbij aan vraagstukken ten aanzien van bereik, aanbod, preventie, het doorbreken van de cyclus en werkzame elementen van interventies.

De resultaten van alle evaluaties en onderzoeken worden gebruikt om de uitvoeringsplannen van het Actieplan waar nodig aan te scherpen.



## Hoofdstuk 4

# Financieel



Om het Actieplan Taal extra kracht bij te zetten geeft het college een financiële impuls oplopend tot €4.500.000 in 2026. Deze extra budgetten zetten we in op de focusgroep (kinderen van 0-12 jaar en hun ouders/verzorgers). In onderstaand schema is te lezen hoeveel budget wij per jaar en per actielijn gaan besteden.

2023	€1.500.000
2024	€2.000.000
2025	€2.500.000
2026	€4.500.000

	2023	2024	2025	2026
Actielijn 1 Samen signaleren	€60.000	€250.000	€290.000	€310.000
Actielijn 2 Samen met ouders	€50.000	€575.000	€950.000	€1.320.000
Actielijn 3 Samen lezen	€340.000	€835.000	€1.710.000	€1.930.000
Actielijn 4 Samen aan de slag	€7.000	€15.000	€15.000	€15.000
Overig	€1.060.000	€270.000	€170.000	€140.000
	€ 1.517.000	€1.945.000	€ 3.135.000	€ 3.715.000

Het verschil tussen beschikbare extra coalitiemiddelen en de kosten van het Actieplan wordt opgevangen door reguliere middelen uit het onderwijsachterstanden beleid.



# Hoofdstuk 5

# Bronnen





- Begrippenlijst Laaggeletterdheid (Berenschot en ITTA, 2021)
- BoekStart maakt baby's slimmer (van den Berg en Bus, 2015)
- BoekStart en de Bibliotheek op school: Factsheets, Goede voorbeelden, Effecten (Stichting Lezen, website)
- Coalitieakkoord Den Haag 2022-2026 (RIS313189)
- De betrokkenheid van ouders bij het schoolleren van hun kinderen. Een literatuurstudie naar de betekenis van ouderbetrokkenheid voor de schoolse ontwikkeling van kinderen. (Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding, Hogeschool Amsterdam, 2010)
- De gezinsaanpak van laaggeletterdheid (Stichting Lezen en Schrijven, website)
- De Staat van het Onderwijs 2023 (Inspectie van het Onderwijs, 2023)
- Epidemiologisch Bulletin nr.4 (GGD Haaglanden, 2022)
- Haagse Educatieve Agenda 2022-2026 (RIS311077)
- Implementatie Haagse Inburgering (RIS310619)
- Kennis en vaardigheden van leerlingen (Onderwijskennis, website)
- Onderzoek CINOP 2017 (RIS294448)
- Oud geleerd, jong gedaan. Investeren in ouders bevordert onderwijskansen van kinderen'. (Sardes, 2010)
- PIAAC 2012: de belangrijkste resultaten. (Expertisecentrum Beroepsonderwijs, 2013)
- Spel aan Huis (Spel aan Huis, website)
- Spraaktaal-achterstanden, én moeilijkheden met gedrag en het contact maken met anderen (Toemen en van der Meer, 2022)
- Standpunt signaleren van taalachterstanden door de jeugdgezondheidszorg (RIVM, 2009)
- VoorleesExpress Den Haag (VoorleesExpress, website)
- Waarom doet lezen ertoe? (Stichting Lezen, website)
- Bij het opstellen van enkele teksten is gebruikgemaakt van ChatGPT voor inspiratie. Daarna heeft een menselijke controle plaatsgevonden.



---

## Colofon

Dit is een uitgave van  
Gemeente Den Haag

Vormgeving  
Dienst Bedrijfsvoering  
Multimedia

Augustus 2023